

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

О. В. Дубініна¹, В. О. Дубінін²

¹Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ

²Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків

У статті проаналізовано основні дидактичні принципи організації навчальної діяльності учнів в системі професійно-технічної освіти. Також було досліджено та теоретично обґрунтовано основні види навчальної діяльності учнів в системі ПТО.

Ключові слова: професійно-технічна освіта, ступневість, виробниче навчання, дидактичні принципи, кваліфікація.

Постановка проблеми

Динамізм економіки України, інтеграція її у світогосподарстві великою мірою залежать від професійно-технічної освіти, підготовки, підвищення кваліфікації і перепідготовки робочої сили. Професійно-технічна освіта є основним джерелом поповнення робітничими кадрами виробництва і сфери послуг.

Завданнями професійно-технічної освіти на сучасному етапі є: забезпечення громадянам можливості реалізації конституційного права на отримання професійної кваліфікації відповідно до їх покликань і здібностей; задоволення потреб економіки у кваліфікованих та конкурентоспроможних робітниках; сприяння зайнятості населення в ринкових умовах.

Аналіз останніх досліджень

Проблема професійної діяльності кваліфікованих робітників завжди перебувала у центрі уваги педагогічної науки і практики. Її різні аспекти знайшли своє відображення у працях таких учених: І. А. Зязюна, В. О. Радкевич, Н. Г. Никало, С. У. Гончаренка, В. М. Мадзігона, В. Г. Кременя, В. В. Олійник, О. Я Савченко, О. В Сухомлинська та ін. Зарубіжних дослідників: Р. Бернса, С. Корчинськи, К. Роджерса, Дж. Равена та інших.

Нагальність оновлення змісту і структури освіти на принципах демократизму й професіоналізму визнається не лише провідними українськими вченими, а й багатьма державними документами стратегічного характеру – Національною доктриною розвитку освіти (2002), Концепцією педагогічної освіти (2004), Концепцією розвитку педагогічної майстерності (2008), Концепцією освіти для дорослих (2009).

Праці Г. І. Ажікін, А. П. Белаєва, Н. І. Думченко М. А. Жіделев, К. Н. Катханов, М. І. Махмутов, О. Ф. Федорова дали теоретичне обґрунтування єдності педагогічного й навчально-виробничого процесу в системі ПТО.

Мета даної статті полягає в обґрунтуванні та здійсненні аналізу основних дидактичних принципів організації навчальної діяльності учнів у системі професійно-технічної освіти.

Основна частина

Професійно-технічна освіта здійснюється в професійно-технічних закладах і безпосередньо на виробництві за різними типами кваліфікації і складності професій, що визначає ступеневість у навчанні. Кожний ступінь навчання в професійно-технічному закладі має теоретичну і практичну завершеність. У відповідності з набутими знаннями, уміннями і навичками випускникам присвоюються робітничі професії певної кваліфікації. Вищі професійні училища на завершальному ступені навчання присвоюють високий рівень робітничої кваліфікації та освітньо-кваліфікаційний рівень — молодший спеціаліст.

Кожний ступінь підготовки робітників відповідає певним психофізіологічним характеристикам професії. Так, *перший ступінь* підготовки орієнтований на професії, в яких основна роль належить сенсомоторним діям і які не вимагають високої кваліфікації робітника.

Другий ступінь — аналітико-синтетичний. Йому відповідають добре сформовані вміння працювати за інструкціями, технологічними картами.

Третій ступінь — алгоритмічний (інтелектуально-моторний). Професіоналізм робітника базується на системно сформованих алгоритмах розумової діяльності.

Відповідно до Закон України «Про професійно-технічну освіту»: професійно-технічна освіта може включати природничо-математичну, гуманітарну, фізичну, загальнотехнічну, професійно-теоретичну і професійно-практичну підготовку.

Природничо-математична, гуманітарна, загальнотехнічна, професійно-теоретична підготовка здійснюється в спеціалізованих навчальних кабінетах, аудиторіях, лабораторіях і провадиться у таких формах: різні типи уроків, лекція, теоретичний семінар, практичний семінар, лабораторно-практичне заняття тощо; індивідуальне заняття учнів, слухачів; виконання учнями, слухачами індивідуальних завдань (реферат, розрахункова робота, курсовий проект, випускна та проміжна етапна кваліфікаційна робота, дипломний проект); навчальна екскурсія; інші форми організації теоретичного навчання [9].

Професійно-практична підготовка проводиться у навчальних майстернях, на полігонах, на тренажерах, автодромах, трактородромах, у навчально-виробничих підрозділах, навчальних господарствах, а також на робочих місцях на виробництві чи в сфері послуг у таких формах: урок виробничого навчання в навчальному закладі; урок виробничого навчання на виробництві чи в сфері послуг; виробнича практика на робочих місцях на виробництві чи в сфері послуг; переддипломна (передвипускна) практика на виробництві чи в сфері послуг; інші форми професійної практичної

підготовки. Професійно-практична підготовка учнів, слухачів здійснюється у тісному поєднанні з виготовленням корисної продукції, наданням послуг, що оплачуються згідно з законодавством [9].

В системі ПТО існує три види навчання: початкова підготовка робітників, перепідготовка і підвищення кваліфікації.

Початкова підготовка — це професійно-технічна освіта осіб, які раніше не мали робітничої професії. На цьому рівні формується професійна кваліфікація, яка забезпечує продуктивну професійну діяльність і можливості для подальшої освіти та набуття професійного досвіду [3].

Перепідготовка робітників у системі професійно-технічної освіти спрямована на здобуття ними іншої професії [3].

Підвищення кваліфікації робітників спрямоване на розширення і поглиблення раніше отриманих професійних знань і навичок відповідно до вимог виробництва і сфери послуг [3].

Професійно-технічна освіта здійснюється на базі повної загальної середньої освіти або базової (неповної) загальної середньої освіти з наданням можливості здобути повну загальну середню освіту.

Система професійно-технічної освіти представлена навчальними закладами різної відомчої приналежності та форм власності, в яких готують робітників з 800 робітничих професій [8]. Для сучасної професійно-технічної освіти характерним є вузька галузева спрямованість, що обмежує можливості випускників в отриманні більш високих рівнів освіти та ускладнює професійне перепрофілювання. Тому система підготовки вузьких спеціалістів повинна бути замінена на ступеневу підготовку професіоналів широкого профілю в межах певної професії або суміжних спеціальностей.

Реформування професійно-технічної освіти в Україні пов'язане з її фундаменталізацією, гнучкістю, багатопрофільністю і стандартизацією. Це дозволить, з одного боку, краще поєднати особисті інтереси учнів з інтересами майбутніх роботодавців і змінами в розвитку економіки, забезпечить гарантований мінімум знань і трудових навичок відповідно до

вимог виробництва, а з другого боку, сприятиме оперативному оновленню структури професій та змісту навчання відповідно до вимог ринку праці. Фундаментальна професійна освіта дасть можливість працювати як по основній професії (спеціальності), так і в інформаційній та соціальній сфері, полегшить працевлаштування молоді після закінчення навчання, посилить професійну мобільність, а при повторному працевлаштуванні забезпечить доступ до вакантних робочих місць.

Професійно-технічна освіта поєднує теоретичне і виробниче навчання. Теоретичне навчання спрямоване на засвоєння учнями системи знань у галузі гуманітарних, загальнотехнічних і спеціальних дисциплін, необхідних для свідомого і ефективного виконання робіт, передбачених для певної професії і кваліфікації.

Виробниче навчання на основі теоретичних знань формує у людини трудові навички і вміння, необхідні для виконання роботи з конкретної робітничої професії на рівні відповідної кваліфікації з належною продуктивністю праці. Оволодіти робітничою професією — значить навчитися виконувати всі типові для неї роботи з необхідною точністю та у встановлені норми часу.

Основними завданнями виробничого навчання є: формування і вдосконалення трудових навичок і умінь; розвиток здібностей до перебудови сформованих навичок; оволодіння професійною майстерністю.

Трудові навички — це сформовані в процесі навчання способи виконання трудових операцій, робіт [6].

Трудові вміння — це сформована в особистому досвіді, на основі знань і навичок здібність людини виконувати певну роботу [6].

Сформовані трудові навички і вміння дозволяють працівникові виконувати складні трудові операції з необхідною точністю, швидкістю і з мінімальними затратами енергії.

Професійна майстерність передбачає творче використання робітником навичок і умінь.

Професійні знання, навички, вміння і майстерність не тільки визначають якість трудової діяльності, а й стають якостями особистості, якісними характеристиками робочої сили.

Професійна підготовка, наприклад, майбутніх автослюсарів в центрах професійно-технічної освіти включає в себе дві складові частини: професійно-практичну і професійно-теоретичну підготовку.

Професійно-практична підготовка за професією «слюсар з ремонту автомобіля» складає майже 80 % від загального об'єму навчального часу. Даний вид підготовки майбутнього робітника сфери технічного обслуговування автомобіля передбачає практичне професійне навчання в умовах навчального закладу (виробниче навчання, навчальна практика) та практичне професійне навчання в умовах виробництва (виробнича практика, технологічна практика, т. п.).

Виробниче навчання майбутніх автослюсарів здійснюється в виробничо-навчальних приміщеннях (майстернях) [7]. Виробниче навчання на відміну від теоретичного навчання має деякі особливості:

- основою виробничого навчання є продуктивна праця учнів, яка підлегла рішенню навчально-виховних задач;
- процес виробничого навчання напрямлений на формування в майбутніх автослюсарів умінь та навичок, характерних для їхньої професії;
- процес виробничого навчання відбувається на основі тісного взаємозв'язку теорії, практики та практичних умінь, навичок, що формуються на фундаментальних знаннях, які із застосуванням удосконалюються, поглиблюються та розширюються.
- процес виробничого навчання несе більш активний характер ніж процес теоретичного навчання, тому майстер виробничого навчання має більш управлінські, напрямляючі та інструктивні функції ніж викладач теоретичного навчання, і навпаки діяльність викладача на відміну від діяльності майстра виробничого навчання має більш інформаційну функцію.

– для того щоб виробниче навчання проходило на високому рівні не аби яке значення відіграє забезпечення матеріально-технічною базою виробничих майстерень, а саме засоби праці: сучасний макет транспортного засобу для розбирання та збирання складових деталей автомобіля, макет сучасного двигуна внутрішнього згорання, «Двигуна-гібрида» (двигун який працює на електроємкостях), підземник та інші засоби; предмети праці: торцеві ключі, накидні ключі, разкові ключі, головки шести гранні, головки Е, головки ЕТ, викрутка пряма, викрутка хрестоподібна, та інше.

Саме в процесі виробничого навчання у майбутніх автослюсарів створюється система професійних умінь та навичок, їх формування відповідно до професійних інтересів, формуються навички застосування знань в практичній діяльності, майбутні робітники опановують необхідний професійний досвід та основи професійної майстерності.

Процес навчання з метою успішного вирішення завдань з професійно-практичної підготовки майбутніх автослюсарів та визначення змісту, форм, методів та засобів навчання відбувається відповідно до основних дидактичних принципів.

Під принципами виробничого навчання розуміють вихідні керівні положення, що визначають зміст, організаційні форми, засоби, методи навчання та виховання, якими майстер керується у своїй практичній діяльності. Знання таких принципів, правильне їх застосування відповідно до професійного спрямування учнів їх вікових характеристик та індивідуальних особливостей дозволить майстру виробничого навчання досягти висот у навчанні майбутніх автослюсарів.

Дидактичні принципи відбивають взаємозв'язки в теоретичному і виробничому навчанні між метою, змістом, методами, формами організації, засобами і результатами навчання; між різними частковими процесами викладання і навчання; між виховною і трудовою діяльністю; між різними ланками чи етапами навчання; між педагогічним і трудовим процесами; між керівництвом навчальним процесом і самостійністю учнів; між колективним розвитком і розвитком кожного

учня окремо та ін.

Виховання в процесі професійного навчання. Даний принцип передбачає формування в учнів наукового світогляду, високих моральних якостей, стійкої готовності до праці, виховання дисциплінованості, свідомості й активності як основ культурної поведінки. Виховання в процесі професійного навчання означає необхідність виробити в учнів повагу до людей праці, забезпечити гармонічне сполучення фізичних і розумових функцій, сформувати всебічно розвитку особистість сучасного робітника.

Зв'язок навчання і виховання здійснюється через продуктивну, правильно організовану працю учнів. У процесі праці виробляється звичка до напруги духовних і фізичних сил, виховується працьовитість, наполегливість у досягненні мети і подоланні труднощів. Свідоме відношення до праці є інтегральною якістю у підготовці кваліфікованих робітників. Воно припускає розвиток творчих здібностей, активності і самостійності в навчальній і трудовій діяльності.

Принцип науковості в професійному навчанні означає опору на науку як джерело системи законів, закономірностей, понять, фактів, досліджуваних учнями по загальнотехнічних і спеціальних предметах, і виявляється насамперед у доборі навчального матеріалу і застосовуваних методів навчання.

Як відомо, фундаментом навчальних предметів є ті галузі науки, основи яких вивчаються в системі професійно технічної підготовки. Отже, наука служить конкретним джерелом змісту навчання, визначаючи ідеї, закони, поняття, факти і поставляючи, образно говорячи, «будівельний матеріал» для формування відповідної навчальної дисципліни (предмета, курсу).

Принцип науковості в загальноприйнятому понятті зобов'язує в процесі навчання розкривати реальні зв'язки явищ природи, суспільства і мислення, переходячи від простого співіснування явищ до встановлення причинних зв'язків, від зв'язків простих і очевидних до більш складним, загальним і глибоким.

Політехнічний принцип. Основні принципи всіх процесів виробництва служать науково-виробничою базою політехнічного навчання. Практична реалізація політехнічного принципу в навчанні кваліфікованих робітників висуває

у визначені вимоги до змісту і методики теоретичного і виробничого навчання.

На сучасному етапі організації професійної підготовки, здійснення взаємозв'язку її з загальноосвітньою підготовкою має бути створення загальних методик навчання визначеної професії, що охоплюють весь цикл професійної підготовки майбутніх робітників по професіях широкого профілю чи по групах професій, і часток методик по окремих загальнотехнічних і спеціальних предметах. Це дозволить створити умови для більш раціонального здійснення фундаментальних принципів: взаємозв'язку загальноосвітньої і професійної підготовки, політехнізму і з'єднання навчання з продуктивною працею.

З'єднання навчання з продуктивною працею. У сучасних умовах даний принцип лежить в основі навчання, і виховання учнів, тому що він є методологічною базою змісту навчання і виховання. Це обумовлено насамперед тим, що реалізація названого принципу дозволяє найбільше раціонально сполучити педагогічні і виробничі задачі по підготовці кваліфікованих робітників у праці, у сфері матеріального виробництва. Разом з тим з'єднання навчання з продуктивною працею забезпечує ефективне засвоєння світоглядних ідей і морально-правових норм, формування політехнічних знань, умінь і навичок і свідомого відношення до праці, єдність двох аспектів - засвоєння і застосування знань; воно виключає вузьку типізацію задач підготовки кваліфікованих робітників.

Нарешті, значення даного принципу визначається загальними цілями і задачами з підготовки майбутніх робітників. Без нього взагалі неможливо кваліфіковано навчати учнів у системі професійно технічного навчання.

Даний принцип пронизує весь педагогічний процес у ПТНЗ, усі його складові частини і тому є фундаментальним дидактичним принципом. Реалізація його не тільки дидактична, але і політична, економічна, народногосподарська проблема в підготовці кваліфікованих робітників. Здійсненню даного принципу в процесі виробничого навчання сприяють усі його частини (теоретична і практична), що будуються на реально існуючих у виробництві техніці і технологічним процесам. При цьому в умовах автоматизованого виробництва підсилюється роль праці у вихованні учнів.

Зв'язок теорії з практикою. Розглядаються теорія і практика в нерозривному зв'язку і взаємодії, причому вирішальною стороною цієї взаємодії виступає практика. Теорія в кінцевому рахунку є результатом узагальнення практичного досвіду мас.

При реалізації принципу зв'язку теорії з практикою у виробничому навчанні учнів слід дотримуватися ряду дидактичних вимог:

1. При вивченні теоретичного матеріалу необхідно відповідно до логіки навчальних предметів попередньо підготовляти учнів до продуктивної праці, створюючи умови для встановлення зв'язку теорії з практикою. Це забезпечується продуманою системою дидактичних методів і прийомів навчання, введенням системи задач, вправ, лабораторно-практичних робіт. Крім того, на уроках потрібно систематично орієнтувати учнів, у якому процесі ними мають бути застосовані знання, що повідомляються.

2. Уся трудова діяльність учнів повинна спиратися на теоретичні знання, тому що професійні уміння і навички, сформовані без опори на ці знання, мають вузький професійний характер. При цьому необхідно виробити в майбутніх робітників уміння застосовувати знання в праці, для чого варто використовувати спеціальні вправи. Учні повинні навчитися знаходити загальне в різноманітних технічних і технологічних проявах. Це сприяє здійсненню політехнічного принципу і підвищує професійну мобільність молодих робітників.

3. Добір учбово-виробничих завдань повинний бути підлеглий задачі розвитку творчих здібностей, що припускає додаток усієї системи отриманих знань, сформованих умінь і навичок до виконання виробничих задач при найменших витратах засобів на виробництво продукції. Це вимагає проведення спостережень, самостійного рішення поставлених задач, систематичного вивчення досвіду новаторів і передовиків виробництва, оволодіння передовими методами праці, формування навичок роботи в учнів, з додатковою літературою, чіткою організацією контролю й обліку з боку викладачів і майстрів за діяльністю учнів.

Принцип єдності індивідуальних і колективних форм учбово-виробничої діяльності. Даний принцип означає необхідність розумного

сполучення індивідуальних і колективних форм діяльності учнів; ціль його - успішно сформувати систему знань, умінь і навичок і виховати трудовий колектив, створити умови для активної роботи всіх учнів на основі індивідуального підходу до кожного з них. Вимога цього принципу полягає в тому, що учні навчаються в колективі, групи в профтехучилище і після його закінчення працюють у виробничому колективі підприємства. Тому одна із задач виробничого навчання - навчити учнів працювати у виробничому колективі при високій індивідуальній відповідальності кожного. Це означає необхідність розуміти задачі і мету, виховувати здатність дорожити честю колективу, підкоряти особисті інтереси суспільним.

Систематичність і послідовність формування професійних умінь і навиків. Кожен випускник ПТНЗ одержує кваліфікацію, що дозволяє йому зайняти визначене місце у виробничому процесі і виробничому колективі підприємства. В основі цієї кваліфікації поряд з теоретичними знаннями лежить система професійних умінь і навичок. Рівень її характеризується не тільки робочим розрядом, але і здатністю випускника швидко орієнтуватися в сучасному виробництві і потребою до подальшого підвищення кваліфікації й навчання.

Принцип систематичності і послідовності припускає етапність у формуванні професійних умінь і навичок. *Перший етап* – навчання в лабораторіях і майстернях ПТНЗ. Програма може передбачати вивчення технології розчленовування, для того щоб у результаті навчання в учнів склалося конкретне представлення про технологію виробництва в цілому. При цьому викладач повинний враховувати наявну техніку і замовлення базових підприємств. Навчання окремим операціям проводиться від простого до складного, що забезпечує поступове формування умінь і навичок.

Другий етап здійснюється в основному в цехах підприємств і є перехідним від умов ПТНЗ до умов підприємства. Тому він більш складний у визначенні організації навчання. Специфіка переходу полягає у включенні учнів в активну виробничу діяльність. Навчання учнів на даному етапі повинне бути високоорганізованим, для того щоб вони могли не тільки закріпити раніше

отримані уміння і навички, але і прагнути до ефективного використання техніки, підвищенню якості продукції, що випускається. Крім майстра в навчанні і вихованні учнів велику роль відіграє колектив цеху, бригади, ланки, де працює учень, наставники молодих робітників.

Третій етап – виробнича практика на робочих місцях базових підприємств. Це найважливіша складова частина виробничого навчання, мета якої – завершити формування основ професійної майстерності учнів і залучити їх до участі в суспільній діяльності підприємства.

Принцип наочності. Наочність є істотним чинником у підготовці робітників для обслуговування автоматизованих виробництв, необхідним при вивченні і засвоєнні основ науки і техніки, при формуванні світогляду молодого поповнення робітничого класу. Наочність характеризується як предметно-адекватним засвоєнням, так і доведенням до свідомості предмета пізнання, що учиться, простим вихованням, що потрібно у всіх фазах педагогічного керівництва навчальним процесом у ході пізнання. Потрібно відзначити, що наочне доведення до свідомості в навчанні не слід обмежувати конкретними значеннями сприйняттям знань, формуванням першого уявлення про предмет пізнання. Наочне доведення до свідомості є складовою частиною керівної педагогічної діяльності, наприклад, при переробці, закріпленні і систематизації придбаних знань. У зв'язку з цим наочність вважається дидактичним принципом для всього навчального процесу (теоретичного і виробничого).

Принцип наочності можна реалізувати в тому випадку, якщо навчання організоване так, що в ньому всі учні планомірно і систематично одержують наочне відображення, необхідне для досягнення цілей, намічених у навчальних програмах, і засвоєння відповідного змісту. Розглянута в такий спосіб наочність є і засобом, і якістю навчання.

При здійсненні цього принципу викладачі і майстри повинні дотримуватися наступних правил:

1. Надавати учням можливість для живого сприйняття речей і явищ через безпосередній показ справжніх предметів і процесів, а також передавати їм досвід

власного сприйняття.

2. Стимулювати цілеспрямовану і свідому пізнавальну і трудову діяльність учнів на уроці, в експериментах, на екскурсіях, при застосуванні навчальних засобів і т.д.

3. У використанні наочних приладдя постійно гарантувати єдність конкретного й абстрактного, раціонального й емоційного.

4. Постійно додатково перевіряти наочність придбаного відображення при передачі, роз'ясненні чи обґрунтуванні учнями отриманих раніше знань.

5. Дозувати використання нових засобів ІКТ у залежності від задач і змісту навчального предмета і логіки навчального процесу [5].

Принцип доступності. У невіддільному зв'язку з наочністю в навчанні варто розглядати його доступність. Якщо вимагаємо ми наочності стосовно відображення дійсності, придбаному в навчальному процесі пізнання, то дидактичних принципів доступності відноситься взагалі до відповідного рівня розвитку учнів, тобто формуванню якостей їхньої особистості. Викладачами враховуються інтереси, вікові і психічні особливості учнів при визначенні цілей, розробці змісту і при методичній організації навчання. Доступність у навчанні реалізується комплексом умов: змістом навчального матеріалу навчання, дозами його використання в ході діяльності тих, яких навчають котрі повинні підбиратися викладачем, майстром, щоб забезпечити по можливості кращий успіх засвоєння нових знань, формування умінь, розвитку переконань і виховання рис характеру.

Принцип комп'ютеризації навчання розглядається нами як фундаментальний принцип, реалізований в умовах цілісного процесу професійної підготовки. З огляду на, що в перспективі комп'ютерне навчання займе ведуче місце в загальній теорії і практиці педагогічного і виробничого процесів у ПТНЗ, даний принцип буде реалізовуватися не тільки самостійно, але і через специфічні принципи, що забезпечать об'єктивне функціонування підсистем комп'ютерного навчання: проектування цілей, зміст програмно методичного забезпечення комп'ютерного навчання; створення педагогічних програмних засобів; педагогічну, технічну і психолого-фізіологічну реалізацію застосування ІКТ у навчальному

процесі; керування педагогічною діяльністю викладача, майстра і пізнавальною діяльністю учнів; результат навчання [5].

Фундаментальність принципу комп'ютеризації обумовлена міжнауковою взаємодією кібернетичної, педагогічної, психологічної і фізіологічної теорій у науці, техніці, педагогіці і виробництві (створення технічних систем; розвиваючого навчання, проблемного навчання; оптимізації навчання; людської, у тому числі професійної, діяльності; теорії стадійного навчання; поетапного формування розумових дій; фізіологічної теорії системності роботи мозку; навчання про рефлексорну основу психічних процесів).

У професійній підготовці ІКТ використовується при підготовці кваліфікованих робітників, що обслуговують цю техніку (наладчики, оператори, слюсарі-ремонтники та ін.), і одночасно чи роздільно як засіб засвоєння знань, формування умінь і навичок. Але можливості застосування ІКТ набагато ширше.

Вивчаючи вітчизняний і закордонний досвід, можна зробити висновок, що застосування ІКТ у ПТНЗ найбільше доцільно в наступних областях навчально-виховної і продуктивної діяльності:

- ІКТ як об'єкт вивчення і знаряддя праці при підготовці робітників, зайнятих обслуговуванням машин і устаткування, автоматизованого на базі ІКТ і МПТ;
- ІКТ як ефективний засіб навчання, включаючи АОС і тренажери на базі ІКТ і елементи автоматизованих робочих місць учнів;
- ІКТ як засіб надання учням і викладачам учбово-технічної, науково-технічної й іншої довідкової інформації (автоматизовані інформаційні системи);
- ІКТ як засіб організації і керування навчально-виховною роботою в профтехучилищі (автоматизована система керування).

Ефективність використання ІКТ на уроках у першу чергу визначається якістю програмно-методичного забезпечення, складовою частиною якого є педагогічні програмні засоби обчислювальної техніки (ППС ВТ).

При створенні ППС ВТ необхідно проектувати як змістовну (інформаційну), так і організаційно-управлінську сторони педагогічного процесу, тобто алгоритми

керування самостійною пізнавально-практичною діяльністю учнів для досягнення поставленої на уроці мети. ППС ВТ повинні розроблятися з обліком пропонованих до них психолого-педагогічних, фізіолого-гігієнічних і технічних вимог. Істотними у виборі тем і елементів змісту, необхідного для розробки ППС ВТ, є: важливість і складність досліджуваного матеріалу, додання наочності при вивченні схем, вузлів, деталей технічних пристроїв і ін., програмування навчального матеріалу, введення однозначних відповідей учнями.

ІКТ та їхні програмні засоби навчального призначення доцільно застосовувати на уроці тоді, коли вони можуть дати значну педагогічну ефективність, тобто коли традиційні форми, методи і засоби навчання не здатні реалізувати досягнення поставлених дидактичних цілей і задач навчання.

Досвід показує, що ефективність від застосування ІКТ вище, якщо навчальна програма містить незначну кількість текстового матеріалу, а більше різних схем, графіків, малюнків, динамічних моделей досліджуваних явищ і процесів.

Тому доцільно програмувати такий зміст навчального матеріалу, що може бути проілюстрованим через графічні можливості конкретного типу ІКТ.

Висновок

Таким чином, процес організації навчальної діяльності учнів в системі професійно-технічної освіти відбувається на основі тісної взаємодії теорії і практики. Практичні уміння і навички формуються на основі знань, що поглиблюються, вдосконалюються. Це визначає необхідність, по-перше, координації вивчення спеціальних предметів і виробничого навчання таким чином, щоб теорія випереджала практику, по-друге, високого рівня спеціальних знань майстрів виробничого навчання, по-третє, наявність тісних міжпредметних зв'язків у діяльності майстрів і викладачів спеціальних предметів (спеціальної технології) та предметів загальноосвітніх дисциплін, вчасності, природничо-математичних.

Література

1. Батышев С. Я. Подготовка рабочих у средних профессионально-технических училищах / С. Я. Батышев. – М., 1988.
2. Журавлев В. И. Педагогіка в системі наук про людину / В. И. Журавлев. – М., 1990.
3. Макиенко Н. И. Педагогический процесс в училищах профессионально-технического образования / Н. И. Макиенко. - М., 1983.
4. Педагогіка / под ред. Ю. К. Бабанского. – М., 1983.
5. Принципы навчання в сучасній педагогічній теорії і практиці / редкол.: А. В. Усова, А. Н. Звягін. – Челябинск, 1989.
6. Решетова З. А. Психологические основы профессионального обучения / З. А. Решетова. – М., 1985.
7. Хроменков Н. А. Образование. Человеческий фактор. Общественный прогресс / Н. А. Хроменков. – М., 1989.
8. НАКАЗ МОН України від 30. 05. 2006, № 419 «Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах»
9. Закон України «Про професійно-технічну освіту» від 10 лютого 1998 року.

О. В. Дубинина, В. О. Дубинин

ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ В СИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье проанализированы основные дидактические принципы организации учебной деятельности учащихся в системе профессионально-технического образования. Также были исследованы и теоретически обоснованы основные виды учебной деятельности учащихся в системе ПТО.

Ключевые слова: профессионально-техническое образование, ступенчатость, производственное обучение, дидактические принципы, квалификация.

O. Dubinina, V. Dubinin

**ORGANIZATION OF LEARNING ACTIVITIES OF STUDENTS
IN THE SYSTEM OF VOCATIONAL EDUCATION**

In the article the basic principles of teaching learning activities of students in the system of vocational education. There have been researched and theoretically substantiated the main learning activities of students in the system of vocational education.

Keywords: vocational education, industrial training, didactic principles, qualifications.